Länsstyrelsen
Gävleborg

Datum
2026-05-25

Regional beredskapsplan avseende epizootiska sjukdomar i Gävleborgs län

Postadress: 801 70 Gävle Telefon: 010-225 10 00 E-post: gavleborg@lansstyrelsen.se Webb: lansstyrelsen.se/gavleborg
www.lansstyrelsen.se/gavleborg/personuppgifter

Innehåll

Beredskapsplanens syfte 3
Ansvarsfördelning mellan organisationer 3
Länsstyrelsens ansvar och organisation 3
Länsstyrelsen geografiska ansvar 3
Länsstyrelsen utöver offentlig kontroll 3
Jordbruksverket kan delegera uppgifter 3
Jordbruksverkets ansvar 4
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) 4
Kommunen 4
Smittskyddsläkare 5
Försvarsmakten 5
Polisen 5
EU-kommissionen 5
Förberedande åtgärder och planering 5
Beredskapsplan vid epizooti 5
Informationsverksamhet 6
Organisationsförberedelser 6
Epizootiutrymmen och förråd 6
Register djur 6
Adressförteckningar och kontaktuppgifter 7
MISSTANKE om epizootisk sjukdom 7
Instruktioner till kliniskt verksam veterinär, länsveterinär samt TiB 7
Spärrförklaring 8
Dokumentation 8
Information 8
Utredning av smittvägar 9
Avskriva misstanken 9
BEKRÄFTAD epizootisk sjukdom 10
Länsstyrelsens organisation 10
Offentlig kontroll 10
Information 11
Avlivning 11
Saneringsarbete 12
Beslut om upphävande om smittförklaring 12
Ersättningar 13
Bilagor 13

Beredskapsplanens syfte

Syftet med denna beredskapsplan är att klargöra Länsstyrelsen i Gävleborg läns samt enskilda befattningshavares, i första hand länsveterinärs och Tjänsteman i beredskaps (TiB), uppgifter vid misstanke om eller konstaterat utbrott av epizootisk sjukdom i länet.

Planen är en uttolkning av och ett komplement till gällande lagstiftning och Jordbruksverkets Nationella beredskapsplan för allvarliga smittsamma djursjukdomar(BAS) samt Statens Veterinärmedicinska Anstalts (SVA) råd vid sjukdomsutbrott via Epiwebb.

Ansvarsfördelning mellan organisationer

Länsstyrelsens ansvar och organisation

Vid misstanke eller konstaterat fall av epizooti stödjer Länsstyrelsen Jordbruksverket i bekämpningsarbetet. Redan vid misstanke om epizootisk sjukdom ska länsveterinären underrätta TiB och länsledningen. Länsveterinären är rådgivande till TiB som efter samråd med länsledningen beslutar om hela eller delar av Länsstyrelsens stab ska sammankallas. Länsstyrelsen har i övrigt sin epizootiberedskap i tre olika roller.

Länsstyrelsen geografiska ansvar

Länsstyrelsen ska genom sitt ordinarie områdesansvar verka för samordning och gemensam inriktning av samhällets insatser för att begränsa konsekvenserna vid ett utbrott av epizootisk sjukdom. Utöver samverkan med centrala myndigheter sker också samverkan och samordning med regionala och lokala myndigheter och aktörer.

Länsstyrelsen utöver offentlig kontroll

Länsstyrelsen kan komma att utöva offentlig kontroll över beslut som Jordbruksverket meddelat med stöd av epizootilagstiftningen.

Jordbruksverket kan delegera uppgifter

Om Jordbruksverket bedömer att Länsstyrelsen är bättre lämpad att utöva kontroller eller fatta beslut kan Jordbruksverket delegera uppgiften till Länsstyrelsen. Jordbruksverket kan även delegera

beslutsfattande om smittförklaring, tillträdesförbud, inrättande av skydds- och övervakningsområden, ianspråktagande av slakteri, bearbetningsanläggning, utrustning och personal.

Jordbruksverkets ansvar

Jordbruksverket leder och samordnar bekämpningen, fattar beslut om åtgärder för sjukdomsbekämpning och har informationsansvar för bekämpningsarbetet.

Om ett utbrott tenderar att öka i omfattning eller om det rör sig om en allvarlig epizootisk sjukdom aktiveras Jordbruksverkets krisorganisation och en nationell ledningscentral (NLC) upprättas på Jordbruksverket. Om behov finns upprättas också en eller flera operativa ledningscentraler (OLC) i närheten av sjukdomsutbrottet, varifrån den operativa fältverksamheten leds.

Till Jordbruksverkets krisorganisation knyts samverkande myndigheter som SVA, Livsmedelsverket, länsstyrelse, polismyndighet och Myndigheten för civilt försvar i den utsträckning som är nödvändig. Även näringens organisationer inbjuds till samråd.

Jordbruksverkets krisorganisation vid epizootiutbrott – Epiwebb

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)

SVA har en central roll som expertmyndighet i smittskyddsarbetet samt analyserar eller tolkar till SVA inkomna prover eller provsvar från andra laboratorier i Sverige och Europa.

Kommunen

Samverkar enligt det lokala geografiska områdesansvaret och bistår med hjälp om tex plats för epizootigrav ska utses samt vid omhändertagande av kadaver, gödsel, avloppsvatten samt spåra livsmedelsprodukter. Kommunens räddningstjänst ansvarar att samverka och eventuellt bistå med personella och materiella resurser under ett utbrott.

Smittskyddsläkare

Ansvarar för information om risker för människor, hantering av humanfall och skydd av människor vid zoonoser.

Försvarsmakten

Kan vid behov stödja, om det inte stör den egna verksamheten.

Polisen

Agerar som vid normal verksamhet och samverkar med Länsstyrelsen.

EU-kommissionen

Fattar beslut om bekämpningsåtgärder och förebyggande åtgärder som kan gälla lokalt, nationellt eller inom hela EU.

Förberedande åtgärder och planering

Beredskapsplan vid epizooti

Beredskapsplan upprättas av länsveterinärerna på enheten för landsbygdsutveckling och kontroll i samråd med enheten för samhällsskydd och beredskap. Revidering av planen ska ske vid behov. Exempel på sådana behov kan vara en förändrad riskbedömning av aktuella eller förekommande smittor, vid författningsändringar eller ändringar i Länsstyrelsens särskilda organisation som hanterar samhällsstörningar. Kontaktuppgifter bör uppdateras årligen eller oftare vid behov.

Utbildning och genomgång av rutiner ska planeras och genomföras med Länsstyrelsens TiB. Länsveterinär ansvarar för innehållet i utbildningen.

Länsveterinärers övning och information av epizooti ingår i den löpande verksamhetsplaneringen. Epizooti-övningar kan genomföras tillsammans med andra länsstyrelser.

Informationsverksamhet

Den centrala myndigheten (Jordbruksverket) som ansvarar för bekämpning av allvarliga smittsamma djursjukdomar har förberedd information om olika sjukdomar. Länsstyrelsens kommunikation ingår som en funktion i staben. En länsveterinär utses företrädesvis till presstalesperson, men kompletteras vid behov av andra presstalespersoner.

Organisationsförberedelser

Länsstyrelsens arbete med omhändertagandet av en epizooti leds inom ramen för ordinarie arbete i enlighet med arbetsordningen.

Länsveterinär eller stab ansvarar för den dagliga, operativa verksamheten under en epizootihändelse beroende på händelsen omfattning.

Det operativa arbetet vid ett epizootiutbrott leds från Jordbruksverkets nationella ledningscentral NLC. När ett epizootiutbrott befaras bli omfattande upprättar Jordbruksverket en operativ ledningscentral OLC. På en OLC finns beslutsfattare för de beslut som ska fattas om det direkta bekämpningsarbetet (t.ex. beslut om provtagning, avlivning, saneringsplaner) och de personer som arbetar med bekämpningen på gårdsnivå.

Epizootiutrymmen och förråd

Information om utrymmen för utrustning och bearbetning av prover finns i bilaga 2, checklista för TiB och länsveterinär.

Kontroll av utrustning bör göras årligen av länsveterinär. SVA skickar ut ny utrustning vid behov. I pärm märkt Epizootiutrustning finns rutiner för beställning och utrustningens innehåll, checklista för länsveterinär och TiB samt blanketter för tjänsteanteckningar.

Register djur

- Nötkreatur: Avdelningen för landsbygd och djur har tillgång till Jordbruksverkets centrala databas för nötkreatur (CDB).
- Får och get: Koordinatsatta register finns på Jordbruksverket (Regina respektive RT90). Koordinaterna är satta på djurhusen i den mån sådana hus finns på produktionsplatsen.

- Grisar: Koordinatsatta register finns på Jordbruksverket (Regina respektive RT90).
- Fjäderfä: Koordinatsatta register finns på Jordbruksverket (Regina respektive RT90).
- Geografisk informationssystem: Jordbruksverket har alla jordbruksblock inlagda i kartdatabasen Multikuben. Koordinater finns (Regina respektive RT90). Länsstyrelsen har karttjänsten WebGIS. Samtliga fastigheter inom länet finns inlagda i systemet

Adressförteckningar och kontaktuppgifter

Adressförteckningar och kontaktuppgifter till svenska myndigheter, organisationer, och företag som kan bli berörda eller behövas i bekämpningsarbetet finns i bilaga 1. Förteckningen ligger upplagd under G:\Gruppgemensamma\Myndighetsgemensamt\Krisledningsstab\Planer\Ny struktur 2025\1. Interna planer\Epizooti.

Här finns även checklista för TiB och länsveterinär (Bilaga 2), Epizootiordbok (bilaga3) och Lagstiftning epizooti (bilaga 4).

MISSTANKE om epizootisk sjukdom

Instruktioner till kliniskt verksam veterinär, länsveterinär samt TiB

En checklista för inledande hantering vid misstanke och anmälan om epizootisjukdom för TiB, länsveterinär och annan personal finns i bilaga 2 på G:\Gruppgemensamma\Myndighetsgemensamt\Krisledningsstab\Planer\Ny struktur 2025\1. Interna planer\Epizooti samt i TiB-pärm och i epizootiförråd.

Den veterinär som misstänker epizootisk sjukdom är alltid skyldig att kontakta Jordbruksverket och länsstyrelsen. Blir länsveterinär/TiB kontaktad som första instans bör denna kontakta SVA för vidare rådgivning.

I vissa fall kan veterinären inte själv lämna gården och hämta epizootiutrustning. Det finns flera alternativ för att transportera

provtagningsmaterial, transportlåda, skyddsutrustning och avspärrningsmaterial till gården. Se checklista, bilaga 2 för alternativ.

Myndigheter och övriga berörda underrättas enligt checklista.

Spärrförklaring

Den veterinär som misstänker epizootisk sjukdom ska spärrförklara anläggningen muntligen. Spärrförklaring ska om möjligt ska detta ske i samråd med länsveterinären, SVA och/eller Jordbruksverket.

Material för upprättande av spärr finns i Länsstyrelsens epizootiförråd (avspärrningsband + skyltar, Epizootianslag), samt hos Distriktsveterinärerna i Bollnäs.

Vilka restriktioner beslutet om spärrförklaring innebär ska dokumenteras. Exempel på restriktioner kan vara förbud mot tillträde och/eller transport av djur och produkter till och från anläggningen där sjukdomsfallet inträffat.

Vid behov ska berörda praktiserande veterinärer, slakteri, mejeri, husdjursförening, djurhälsovård och liknande som är verksamma i länet underrättas av länsstyrelsen.

Dokumentation

Då Länsstyrelsen får meddelande om misstanke om epizootisk sjukdom, ska länsveterinären/TiB anteckna uppgifter om sjukdomen, berörd anläggning, tid när anmälan mottogs och vem som anmälde. Använd Jordbruksverkets blankett Tjänsteanteckning, som även finns i Epizootiförrådet och i TiB-pärmen.

Alla handlingar diarieförs i Platina. För dokumentation i dagboksform bör WIS (Webbaserat informationssystem) användas.

Information

Den som mottar information, vanligtvis länsveterinär, informerar alltid TiB. Under kontorstid informeras också länsledning, avdelningschef för landsbygd och djur samt enhetschef landsbyggdutveckling och kontroll. Utanför kontorstid är det TiB som förmedlar informationen vidare till länsledningen.

Länsstyrelsens lagstadgade informationsskyldighet vid misstanke om epizootisk sjukdom framgår av 3a § epizootilagen:

En veterinär eller någon annan som i sitt yrke har anledning att misstänka att ett fall av epizootisk sjukdom har inträffat ska skyndsamt anmäla detta till Statens jordbruksverk och länsstyrelsen.

Länsstyrelsen ska utan dröjsmål underrätta Statens veterinärmedicinska anstalt, distriktsveterinären och den eller de kommunala nämnder som utför uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Om det är fråga om en epizootisk sjukdom hos fisk, ska också Havs- och vattenmyndigheten underrättas, och om misstanken gäller sådan epizootisk sjukdom som kan överföras till människor även Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten och smittskyddsläkaren.

Det är också lämpligt att länsveterinären informerar länsveterinärerna i närliggande län, om så inte redan skett genom Jordbruksverket.

Utredning av smittvägar

Vid misstanke eller bekräftat fall av en epizootisjukdom utser Jordbruksverket en veterinär, vanligtvis en officiell och klinisk veterinär, som ska göra en smittutredning i besättningen. Denne ska använda sig av Jordbruksverkets blankett Epi 11 A och Epi 11 B samt checklista. Blanketter finns även vid behov i Epizootiförrådet.

Jordbruksverket har ansvar för att kontakta besättningar med mottagliga djur som varit i kontakt med den misstänkt smittade besättningen snarast.

Avskriva misstanken

Om misstanken ska avskrivas ska **alla** som fått information om misstanken få besked att den avskrivits. Därefter avslutas ärendet med tjänsteanteckning.

BEKRÄFTAD epizootisk sjukdom

Länsstyrelsens organisation

Vid en **stark misstanke** om eller **konstaterat** fall av epizootisk sjukdom kan Länsstyrelsen aktivera sin stab. Initiativet till det tas av TiB eller länsveterinär. En stab kan sammankallas för det inledande arbetet. Staben bör initialt bestå av funktionerna krisledande chef, stabschef, länsveterinär samt eventuellt kommunikation och jurist. Länsveterinären ska fungera som expert inom området och stabschef leder arbetet.

Staben arbetar huvudsakligen med åtgärder, beslut, genomföra konsekvensbedömningar samt att samverka med andra myndigheter.

Jordbruksverket ansvarar för att organisera en operativ ledningscentral. Länsstyrelsen kan vara behjälplig med lokalkännedom.

Länsstyrelsen ska stödja Jordbruksverket genom att föreslå gränser för skydds- och övervakningsområden eller andra restriktionsområden. Skydds- och övervakningsområden får inte ha mindre radie än 3 respektive 10 km. Gränserna ska i de flesta fall anpassas till befintliga avgränsningar, t.ex. vägar, åar o dyl. Vid vissa sjukdomar kan dock minsta möjliga område eftersträvas.

Länsstyrelsen bistår Jordbruksverket med kontakter till polis, kommuner (miljöförvaltningar, räddningstjänst), tull, saneringsfirmor, slakterier, mejerier m.fl. för organisering och samordning av förebyggande åtgärder och bekämpningsinsatser. Genom länsstyrelsens regionala geografiska områdesansvar kan kontakter med och mellan andra samhällssektorer, exempelvis turism och transporter, som kan drabbas samordnas.

Offentlig kontroll

Jordbruksverket utövar kontroll över de beslut som Jordbruksverket meddelat med stöd av epizootilagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen eller EG-bestämmelser som kompletterar lagen.

Länsstyrelsen får kontrollansvar genom delegation från Jordbruksverket. Länsstyrelsen utövar då kontroll över att EG-förordningar, lagar, förordningar och föreskrifter som rör sjukdomsförebyggande åtgärder och bekämpningsarbete följs. Detta sker genom ärendehantering i form av handläggning av beslut som Jordbruksverket delegerat till Länsstyrelsen.

Information

Alla kontakter med journalister ska samordnas av kommunikation och en presstalesperson ska alltid utses, företrädesvis en länsveterinär, i första hand inom staben.

När epizootisk sjukdom konstaterats fördelas informationsansvaret mellan Länsstyrelsen och Jordbruksverket. Förfarandet kräver ett noggrant och kontinuerligt samråd mellan de båda myndigheterna. Principiellt ansvarar Länsstyrelsen för följande information:

- information av brådskande karaktär till exempel om konstaterad smitta till fältverksamma veterinärer samt till näringens organisationer lokalt och regionalt, samt vid behov till smittskyddsläkare,
- information om egna beslut och kungörelser,
- information om konsekvenser för enskilda och för länet,
- information till lokala och regionala myndigheter.

Kontaktuppgifter finns i bilaga 1.

Länsstyrelsen ska efter samordning med Jordbruksverket informera regionalt om tillträdesförbud, skydds- och övervakningszoner mm. Detta ska göras av staben som uträttats i och med utbrottet.

Avlivning

Djur ska värderas i samband med avlivningen. Om möjligt ska detta ske innan avlivning verkställs. Jordbruksverket utser värderingsmän efter förslag från Länsstyrelsen.

Av Jordbruksverket utsedd veterinär ska av djurskydds- och smittskyddsskäl på plats övervaka avlivning av djur misstänkt eller konstaterat smittade med epizootisk sjukdom. All hantering i

samband med avlivning ska ske på ett smittskydds- och djurskyddsmässigt säkert sätt.

Regler som ska tillämpas vid besättningsavlivningar finns i EUs förordning om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning samt Jordbruksverkets föreskrift och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur.

Saneringsarbete

Kadaver och ej saneringsbart, kontaminerat material ska destrueras på ett smittskyddsmässigt säkert sätt. Länsstyrelsen ska bistå Jordbruksverket med kontakter till företag som kan anlitas för arbetet. Vilken metod som används i det enskilda fallet beror på bl.a. lokala markförhållanden, avstånd till kadaveranläggning, epizootiskt agens, djurslag och antal djur. Beslut om metod för omhändertagande fattas av Jordbruksverket.

Aktuella metoder:

- Förbränning vid kadaveranläggning
- Förbränning i mobil anläggning
- Nedgrävning i epizootigrav
- Eldning över öppen låga
- Epizootigrav ovan jord

Mer information finns i Tillämpning av miljöbalken vid lokalt omhändertagande av smittfarligt avfall vid epizootiutbrott.

Detaljerade anvisningar för övrig sanering finns på Sanering – Epiwebb.

Länsstyrelsen stödjer Jordbruksverket med kontakter med företag och organisationer inom länet för värdering, personal/slakteri för avlivning, företag som kan utföra grävning/schaktning, företag/personer för transport av djurkroppar/avfall, utrustning och utrymme för smittrening (hygiensluss) samt personal för smittrening. Förteckning finns i bilaga 1.

Beslut om upphävande om smittförklaring

När en anläggning bedöms vara fri från smitta hävs smittförklaringen. Eventuella skydds- och övervakningsområden

ligger kvar en tid efter att smittförklaringen hävts, innan beslut tas om att även dessa hävs.

I normalfallet är det Jordbruksverket som fattar ovanstående beslut, men uppgiften kan delegeras till Länsstyrelsen och länsveterinär ansvarar för att informera berörda aktörer om att smittförklaringen hävts.

Ärenden avslutas och eventuella efterarbeten, tex sammanställning och utvärdering, påbörjas.

Ersättningar

Vid epizootisjukdom ersätter Jordbruksverket förlorat djurvärde, saneringskostnader och produktionsbortfall.

Ersättning ges till lantbrukaren för kostnader som uppkommit på grund av myndighetsbeslut. Ansökan om ersättning ska ställas till Jordbruksverket men lämnas till länsveterinären för granskning. Länsveterinären skickar då ansökan tillsammans med ett eget yttrande vidare till Jordbruksverket.

Bilagor

Bilaga 1: Kontaktuppgifter

Bilaga 2: Checklista för TiB och länsveterinär

Bilaga 3: Epizooti ordlista

Bilaga 4: Lagstiftning epizooti